

Tjaša Rupar, Mitja Blažič

Potrebe oseb LGBT 50+ v Sloveniji

Predvsem se izogibajte patronažnega in pokroviteljskega odnosa do starejše generacije; ta generacija ni homogena v nobenem smislu in je ni mogoče nagovarjati niti »reševati« z nekimi ukrepi, ki predvidevajo, da so vsi ljudje nemočni in potrebujejo pomoč. To ne velja niti za pripadnike manjšin. S tem se jih še dodatno stigmatizira in getoizira.

Udeleženka_ec raziskave

Uvod

V Sloveniji je bilo doslej opravljenih le malo raziskav, ki bi preučevale potrebe in izzive, s katerimi se srečujejo starejše lezbijke, geji, biseksualne in transspolne osebe (v nadaljevanju: LGBT osebe¹). Ena prvih in bolj znanih je raziskava Istospolno usmerjeni starejši odrasli v Mestni občini Ljubljana (Maljevac in Gračanin, 2014), ki jo je leta 2014 izvedlo Društvo informacijski center Legebitra. V nadaljevanju na kratko povzemamo ključne ugotovitve te raziskave.

Za omenjeno raziskavo je bilo opravljenih 11 polstrukturiranih intervjujev z istospolno usmerjenimi odraslimi, osmimi moškimi in tremi ženskami, od tega je bilo sedem oseb starejših od 60 let. Respondentkam_om so bila postavljena vprašanja o poznavanju aktivnosti LGBT nevladnih organizacij, o dojemanju lastne identitete, odnosu do razkritja, odnosu do prihodnosti in procesa staranja. Iz odgovorov sodelujočih izhaja, da so sodelujoče_i v raziskavi informacije o dogodkih LGBT nevladnih organizacij pridobivali predvsem na spletu, ki je imel pomembno vlogo pri njihovem socializiranju in informiranju. Osebe, ki so znale bolje uporabljati internet, so dogodke bolje poznale, a se jih niso udeleževale, ker so menile, da so bili namenjeni predvsem mladim. Mlajše_i in tiste_i, ki so odraščale_i v času organiziranega aktivizma za pravice LGBT oseb, so bolje poznale_i aktivnosti organizacij.

Dodatna ovira pri udeležbi je bilo dojemanje lastne identitete. Sodelujoče_i v raziskavi se pogosto niso čutile_i pripadnice_ki gejevske in lezbične subkulture, zato jim je bila udeležba na dogodkih nepredstavljiva. Poleg tega so bile_i navajene_i druženja v ožjih prijateljskih okoljih. Drugačen je bil tudi odnos do razkritja, večina je odgovorila, da se jim to ni zdelo pomembno, menile_i pa so, da je okolica »vedela zanje«. Tiste_i, ki so bili razkrite_i, so kot razlog za

¹ »V zadnjih letih je običajno, da se niz črk 'LGBT' uporablja za vključitev vseh posameznic_kov in skupnosti, ki se identificirajo kot lezbijke, geji, biseksualne ali transspolne osebe ali prevprašujejo svojo spolno usmerjenost in / ali spolno identiteto.« (Perform2Reform, b. d.)

razkritje omenjale_i nastanek istospolne partnerske zveze. Večina sodelujočih v raziskavi je bila v preteklosti v heteroseksualni zvezi, nekaj jih je imelo tudi otroke. Svojo spolno identiteto so pogosto dojemale_i skozi prizmo seksualnosti, za njeno poimenovanje pa so uporabljale_i arhaične izraze.

Respondenti in respondentke v svojih odgovorih sicer niso navajali primerov diskriminacije in nasilja, ki bi ga doživeli zaradi lastne spolne usmerjenosti. Vendar je bilo iz odgovorov razvidno, da diskriminacijo in nasilje razumejo zgolj skozi prizmo fizičnega nasilja. (Maljevac in Gračanin, str. 13)

Glede aktivnosti in dogodkov so respondentke_i omenjale_i potrebo po druženju in prostorih srečevanja, predvsem prostorih, kjer bi lahko spoznale_i partnerko_ja.

Prav tako so izpostavili potrebo po informiranju znotraj gejevske in lezbične skupnosti o istospolno usmerjenih starejših, saj menijo, da je prisoten močan odklon do starejših posameznikov in posameznic. (Maljevac in Gračanin, str. 13)

Pri načrtovanju svoje prihodnosti niso razmišljale_i o institucionalni podpori ali podpori nevladnih organizacij, omenjale_i so predvsem družino, svoje otroke, nečake in nečakinje, in sicer v zameno za dediščino.

Namen in cilj spletne ankete

Ker prva raziskava ni podrobneje preverjala potreb LGBT starejših v Sloveniji, od nje pa je minilo že več kot šest let, smo se v Društvu DIH – Enakopravni pod mavrico odločile_i opraviti novo raziskavo. Z njo smo se namenile_i podrobneje preučiti, s kakšnimi težavami in izzivi se srečujejo LGBT starejši odrasli v Sloveniji, kakšne so njihove potrebe in želje ter s kakšnimi programi, projekti in aktivnostmi bi jih nevladne organizacije lahko najboljše zadovoljile. Cilj raziskave je bil torej pridobiti podatke, s katerimi bi lahko bolje zadovoljile_i potrebe in rešile_i težave, s katerimi se LGBT starejši srečujejo kot manjšina znotraj ranljive skupine. Pri tem smo imele_i v mislih tudi presečnost med osebnimi okoliščinami: starost, spolna usmerjenost in spolna identiteta, ki je značilna za to skupino.

Kratka predstavitev spletne ankete

Kot orodje za raziskovanje potreb, želja in izzivov LGBT starejših v Sloveniji smo sestavile_i krajšo anonimno spletno anketo. Krajšo zato, da bi respondentke_i ohranile_i motivacijo in anketo v čim večjem številu rešile_i v celoti (do konca); spletno pa zato, da bi zagotovile_i čim večjo dostopnost do ciljne populacije. Pri tem smo se zavedale_i omejitev, ki jih je povzročila epidemija covida-19, in tistih, ki so posledica morebitne slabše dostopnosti do informacijsko-komunikacijskih tehnologij in zmožnosti rokovanja z njimi.

Anketo smo opravile_i s pomočjo odprtokodnega orodja za spletno anketiranje 1KA. Z istim orodjem smo izvedle_i tudi analizo.

Anonimna spletna anketa je bila dostopna od 9. do 23. oktobra 2020. Da bi dosegle_i čim več ljudi, smo o njej intenzivno informirale_i ciljne javnosti.

Pri tem smo uporabljale_i spletne strani in socialna omrežja Društva DIH (Facebook in Instagram), pomagale so še druge LGBT nevladne organizacije, vabilo smo, po sistemu snežne kepe, širile_i tudi po naših ožjih in širših socialnih kanalih. Naš cilj je bil doseči čim več LGBT oseb, starejših od 50 let.

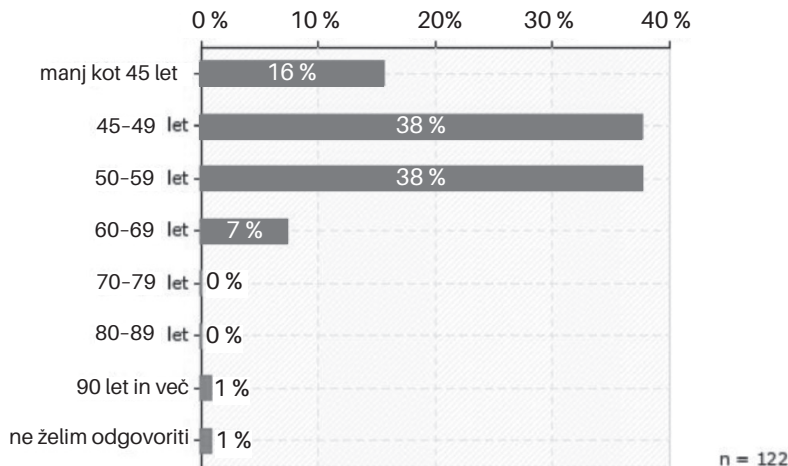
Anketo je v dveh tednih, kolikor smo namenili zbiranju odgovorov, zaznalo 495 oseb. To pomeni, da je 495 oseb kliknilo vsaj na njen nagovor. 163 oseb je anketo začelo izpolnjevati, v celoti jo je izpolnilo 122 oseb, delno pa 41.

Demografija

Starost 50 let smo kot mejo, pri kateri respondentke_i že razmišljajo o potrebah in željah za starost, določile_i arbitrarno. Dodatno smo ocenile_i, da bi bilo smiselno zajeti tudi populacijo, ki se petdesetim približuje, zato so nas zanimali odgovori vseh LGBT oseb, ki so bile starejše od 45 let. Te so imele dostop do celotnega nabora vprašanj spletne ankete. Slišati smo želele_i tudi razmisleke mlajših, zato smo eno odprto vprašanje namenile_i njim. Mlajše osebe od 45 let so tako imele dostop samo do enega, odprtega vprašanja, preostali del ankete je bil zanje zaklenjen.

Na anketo je veljavno odgovarjalo 163 oseb, 84 % jih je bilo starih 45 let in več, 16 % respondentk_ov je bilo mlajših od 45 let.

Graf 1: Podatki o starosti respondentk_ov.

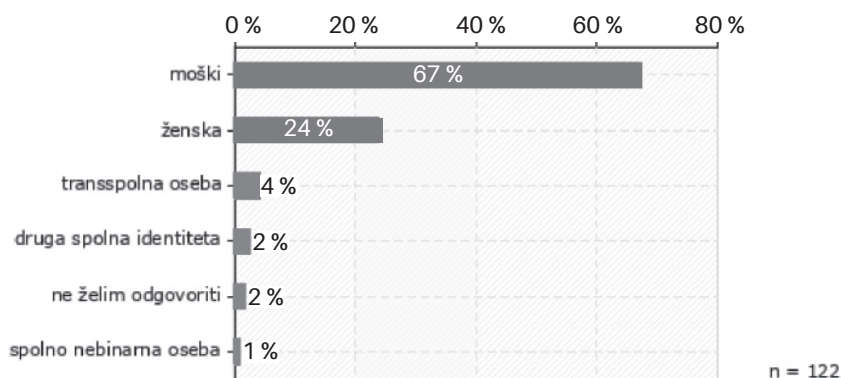

Jedrna skupina spletne ankete je bila po starosti sestavljena tako: 38 % oseb je bilo starih med 45 in 49 let, 38 % je bilo starih med 50 in 59 let, 7 % med 60 in 69 let, 1 % je bil starejši od 90 let. En odstotek respondentk_ov na vprašanje ni želel odgovoriti.

Kar zadeva spolno identiteto, se je 24 % respondentk_ov samoopredelilo kot ženske, 67 % kot moški, 4 % kot transspolne osebe, 1 % kot spolno nebinarne osebe. Dva odstotka oseb, ki so podale informacijo o spolni identiteti, sta izbrala odgovor »druga spolna identiteta«. Dva odstotka sodelujočih na vprašanje nista želela odgovoriti. Nesorazmerno zastopanost spolov v spletni anketi pripisujemo

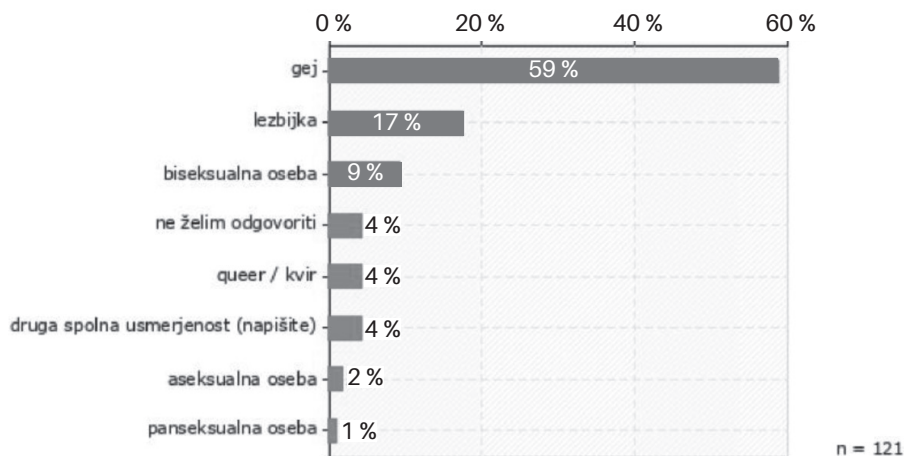
predvsem diseminaciji anketnega vprašalnika, s katero smo želeli ciljno zajeti čim več starejših od 50 let. Pri tem nam je pomagala tudi neformalna skupina Slovenski medoti (2022), ki združuje predvsem starejše geje in biseksualne moške. Podobno interpretiramo tudi nesorazmerja pri spolni usmerjenosti.

Graf 2: Podatki o spolni identiteti respondentk_ov.

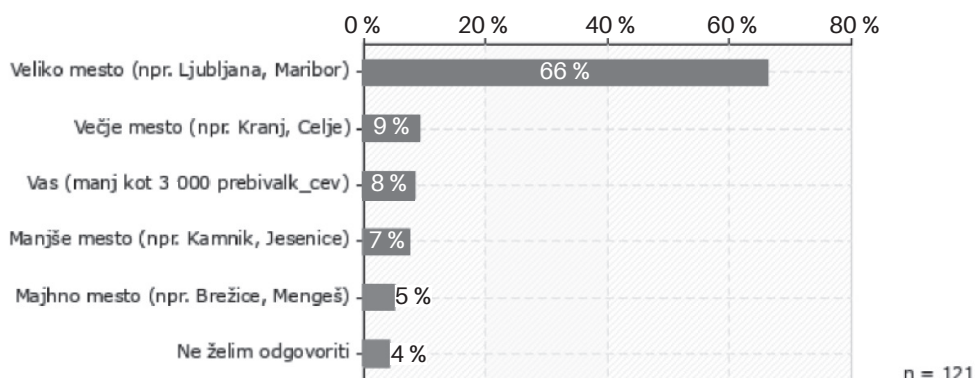
Podatki o spolni usmerjenosti respondentk_ov pa so takšni: 59 % respondentk_ov se je samoopredelilo za geje, 17 % za lezbijke, 9 % za biseksualne osebe, 4 % za queer osebe, 2 % za aseksualne osebe in 1 % za panseksualne osebe. Štiri odstotki respondentk_ov so izbrali odgovor »drugo«, 4 % pa jih ni želelo odgovoriti.

Graf 3: Podatki o spolni usmerjenosti respondentk_ov.

Sodelujoče smo vprašale_i tudi po kraju bivanja. Kar 66 % oseb je na vprašanje odgovorilo, da so iz velikega mesta (npr. Ljubljana, Maribor), 9 % iz večjega mesta (npr. Kranj, Celje), 7 % iz manjšega mesta (npr. Kamnik, Jesenice), 5 % iz majhnega mesta (npr. Brežice, Mengeš) in 8 % z vasi (manj kot 3000 prebivalcev). Štiri odstotki respondentk_ov na vprašanje niso hoteli odgovoriti.

Graf 4: Podatki o kraju bivanja respondentk_ov.

Anketa ni dala podatkov o reprezentativnosti. Iz odgovorov torej ne moremo sklepati, da navedbe veljajo za vse osebe LGBT v Sloveniji, stare več kot 45 let.

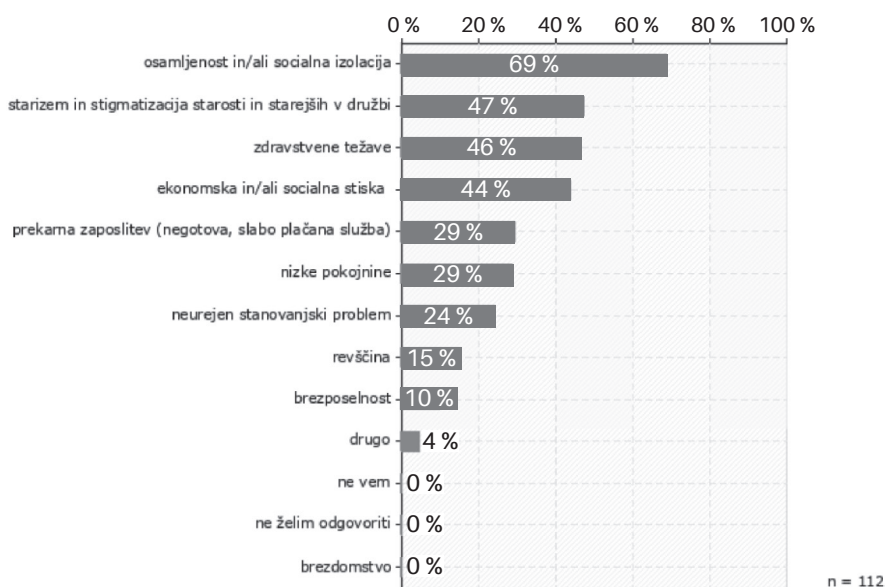
Rezultati spletne ankete

V anonimni spletni anketi smo postavile_i 12 vsebinskih vprašanj in jih razdelile_i v štiri tematske sklope. V prvem smo se osredotočile_i na splošno (družbeno) raven, v drugem na osebno (intimno) raven, v tretjem na raven LGBT skupnosti in v četrtem na sistemsko raven, pri tem pa smo imele_i v mislih sisteme in podsisteme države.

Prvi sklop: družbena raven

Zanimalo nas je, kako respondentke_i gledajo na starost LGBT oseb 50+ na splošno. Vprašali smo, s katerimi splošnimi težavami in izzivi se po njihovem srečujejo LGBT osebe 50+? Z izrazom »splošne težave« smo imeli v mislih izzive, s katerimi se lahko srečujejo vsi starejši in stari, ne glede na njihovo spolno usmerjenost, spolno identiteto ali spolni izraz. Respondentke_i so lahko izbrale_i več odgovorov.

Graf 5: Percepcija splošnih izzivov LGBT oseb 50+.

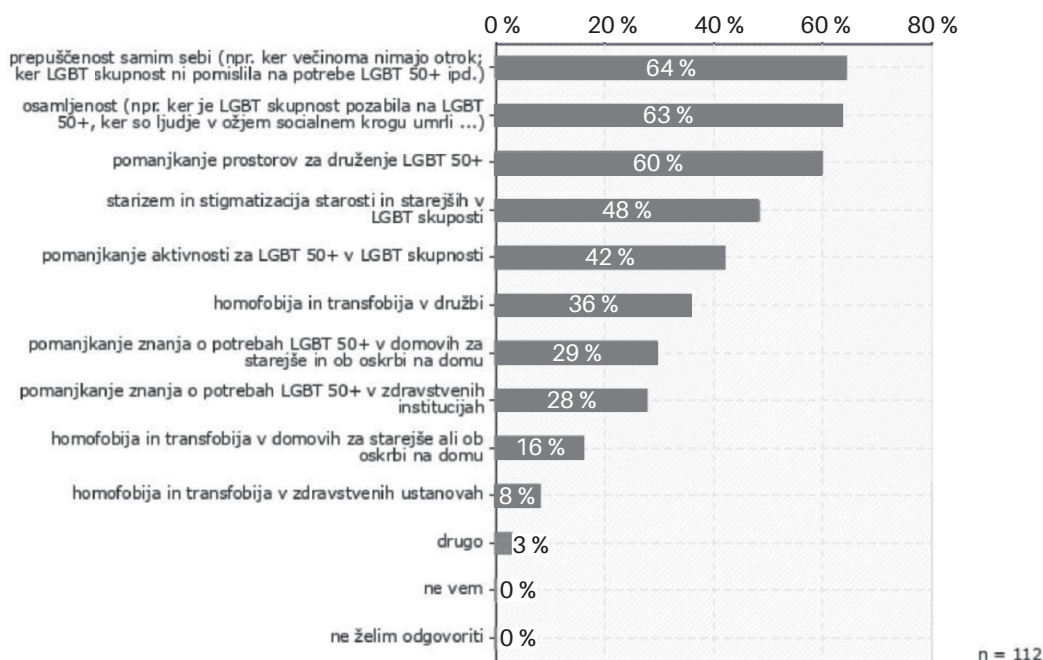

Kar 69 % respondentk_ov je odgovorilo, da sta osrednji težavi LGBT oseb 50+ osamljenost in socialna izolacija. Da sta problem starizem in stigmatizacija starosti in starejših, je menilo 47 % respondentk_ov. Da so to zdravstvene težave, 46 % vprašanih. Ekonomsko in socialno stisko pa je navedlo 44 % vprašanih. Med preostalimi možnostmi je 29 % vprašanih navedlo nizke pokojnine, 24 % neurejen stanovanjski problem, 15 % revščino in 10 % brezposelnost.

Izvedeti smo želele_i, s katerimi specifičnimi težavami in izzivi se v Sloveniji srečujejo LGBT osebe 50+? Z izrazom »specifične težave« mislimo na izzive, s katerimi se srečujejo predvsem LGBT osebe in ki izhajajo iz odnosa družbe do specifičnih osebnih okoliščin LGBT oseb. To so: spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz. Na voljo je bilo več odgovorov.

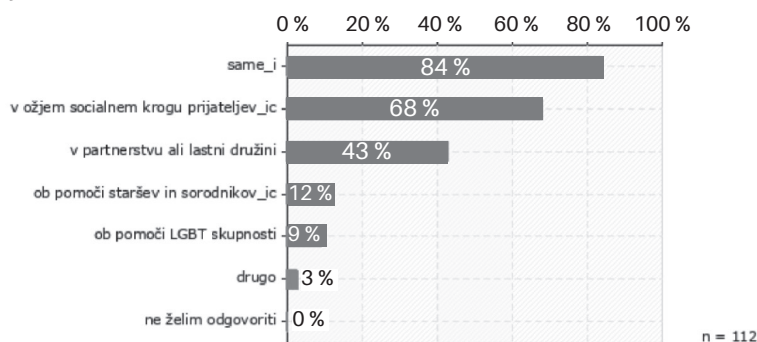
Graf 6: Percepcija specifičnih težav LGBT oseb 50+.

Kar 64 % respondentk je menilo, da je ena glavnih težav, s katerimi se srečujejo LGBT starejši, prepuščenost samim sebi, ker večinoma nimajo otrok, LGBT skupnost pa ne zadovoljuje njihovih potreb. Odstotek manj, 63 % oseb, je ocenil, da je problem osamljenost. Šestdeset odstotkov jih je menilo, da je problem pomanjkanje prostorov za druženje, 48 % pa, da je problem starizem v LGBT skupnosti. Da je problem pomanjkanje aktivnosti za LGBT osebe 50+ v skupnosti, je menilo 42 % respondentk_ov. Da sta problem homofobija in transfobija v družbi, pa 36 % vprašanih. Devetindvajset odstotkov jih je povedalo, da je problem pomanjkanje znanja o potrebah LGBT oseb 50+ v domovih za starejše in pri oskrbi na domu. Odstotek manj (28 %) je ocenil, da je težava pomankanje znanja o potrebah LGBT oseb 50+ v zdravstvenih institucijah, 16 %, da gre za homofobijo in transfobijo v domovih za starejše ali ob oskrbi na domu, 8 % pa, da sta problem homofobija in transfobija v zdravstvenih ustanovah.

Vprašale_i smo tudi, s čigavo podporo se po njihovem LGBT osebe 50+ največkrat spopadajo s takšnimi težavami in izzivi?

Graf 7: Percepcija podpore LGBT oseb 50+.

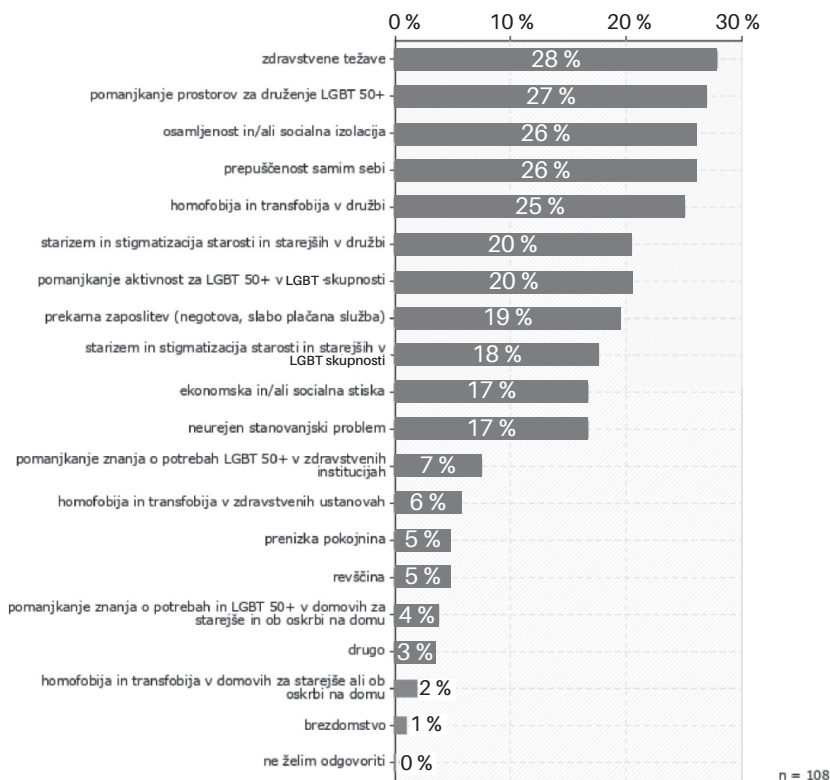

Kar 84% respondentk_ov je odgovorilo, da se LGBT osebe 50+ s težavami spopadajo same, 68 % v ožjem krogu prijateljic_ev, 43 % v partnerstvu ali lastni družini. Da se s težavami spoprijemajo ob pomoči staršev in sorodnikov, je menilo 12 % respondentk_ov, 9 % pa jih je izbralo odgovor »ob pomoči LGBT skupnosti«. Poudariti velja, da so pri tem vprašanju respondentke_i odgovarjale_i o njihovi splošni percepciji, torej ne o osebni izkušnji.

Drugi sklop: osebna raven

V drugem sklopu vprašanj smo se s splošnih, abstraktnih ocen, percepcij težav in izzivov, s katerimi se srečujejo LGBT osebe 50+, premaknile_i na področje osebnega, intimnega. Spraševale_i smo torej po njihovih osebnih (intimnih) izkušnjah. Vprašanje je bilo: »Ste se s katero od navedenih težav in izzivov srečali tudi sami?« Na voljo je bilo več odgovorov.

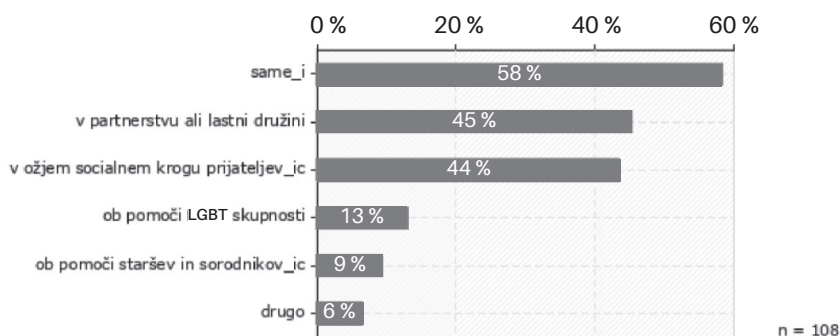
Graf 8: Osebne izkušnje respondentk_ov.

Osemindvajset odstotkov jih je že imelo zdravstvene težave, 27 % jih je navedlo pomanjkanje prostorov za druženje LGBT oseb 50+, 26 % je povedalo, da so že doživeli osamljenost in socialno izolacijo, enak odstotek jih je navedel prepuščenost samim sebi. S homofobijo in transfobijo v družbi se je srečalo 25 % respondentk_ov, 20 % jih je med težavami navedlo starizem in stigmatizacijo starih in starejših v družbi, enak odstotek pomanjkanje aktivnosti za LGBT osebe 50+. Prekarno zaposlitev je navedlo 19 % respondentk_ov, starizem in stigmatizacijo starosti in starejših v LGBT skupnosti 18 %, ekonomsko in socialno stisko 17 %, enak odstotek stanovanjski problem.

In kako so se respondentke_i spoprijele_i s temi težavami, problemi in izzivi? Tudi pri tem vprašanju je bilo moč izbrati več odgovorov.

Graf 9: Podpora pri reševanju težav, problemov in izzivov.

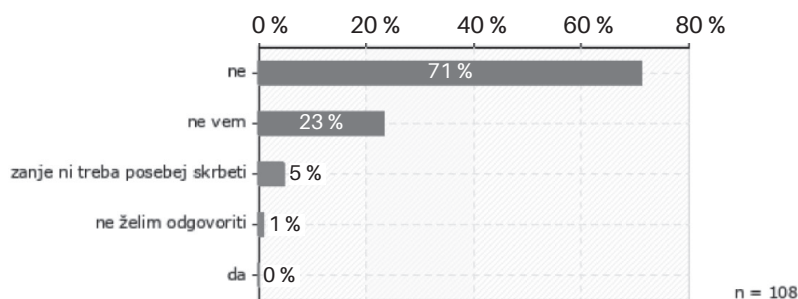
Oseminpetdeset odstotkov respondentk_ov je povedalo, da so se s težavami spopadale_i same_i, 45 % se jih je obrnilo na partnerja_ko in lastno družino, 44 % je težave reševalo s prijatelji_cami, 13 % ob pomoči LGBT skupnosti, 9 % pa ob pomoči staršev in sorodnikov.

Tretji sklop: skupnostna raven

V tretjem sklopu nas je zanimalo področje skupnosti, tudi LGBT skupnosti.

Najprej smo vprašali: »Ali je po vašem mnenju v LGBT skupnosti pri nas dovolj dobro poskrbljeno za LGBT osebe 50+?«

Graf 10: Ali LGBT skupnost dovolj dobro skrbi za LGBT osebe 50+?

Kar 71 % respondentk_ov je menilo, da ne, 23 % jih ni znalo odgovoriti, 5 % jih je menilo, da zanje ni treba posebej poskrbeti, 1 % respondentk_ov pa je odgovor na to vprašanje zavrnil. Nihče ni menil, da je v LGBT skupnosti v Sloveniji dovolj dobro poskrbljeno za LGBT osebe 50+.

Zanimalo nas je tudi, ali v Sloveniji po njihovem mnenju potrebujemo programe, projekte in aktivnosti, ki bi bili posebej namenjeni osebam LGBT 50+.

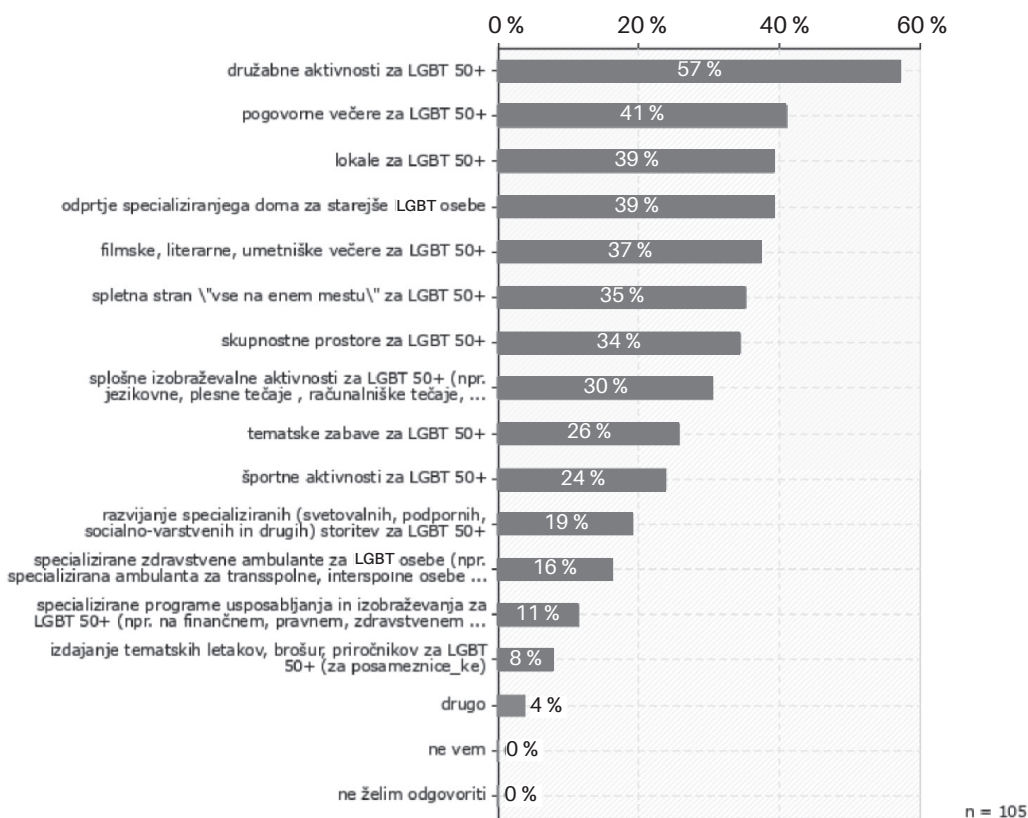
Graf 11: Ali potrebujemo programe za LGBT osebe 50+?

Kar 79 % respondentk_ov je odgovorilo, da takšne projekte potrebujemo, 7 % pa da ne. Štirinajst odstotkov jih na vprašanje ni želelo odgovoriti, 1 % respondentk_ov pa je odgovoril z »ne vem«.

Od respondentk_ov smo hotele_i izvedeti, katere skupnostne programe, projekte in aktivnosti za LGBT osebe 50+ bi bilo po njihovem mnenju dobro razviti v Sloveniji? Z izrazom »skupnostni programi« mislimo na konkretne aktivnosti za LGBT osebe 50+ v LGBT skupnosti. Možno je bilo izbrati več odgovorov.

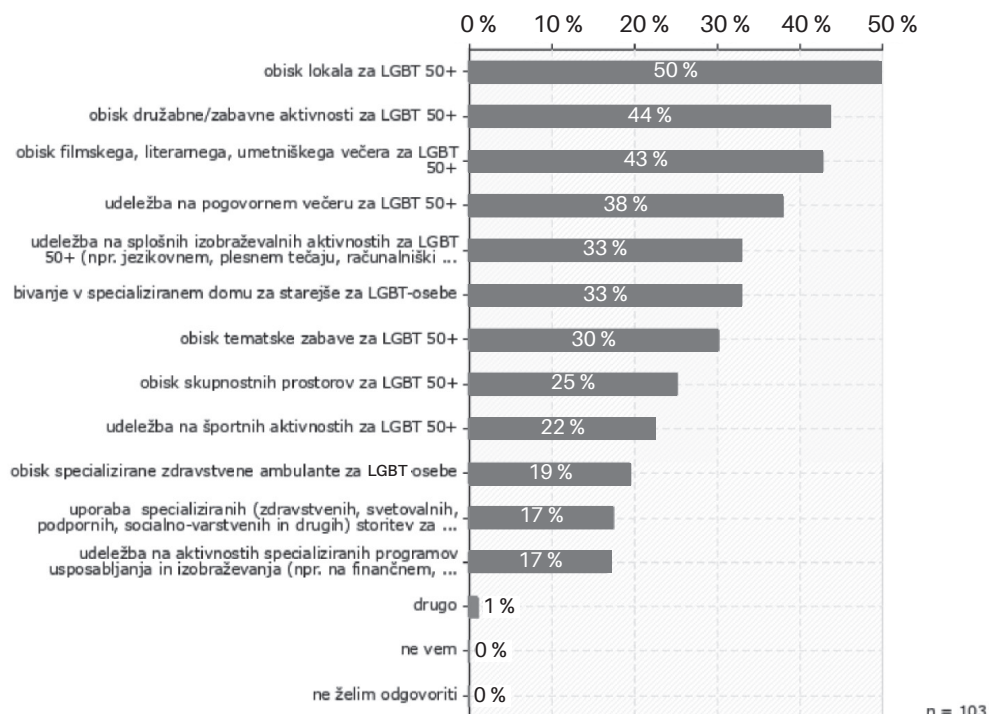
Graf 12: Katere skupnostne programe, projekte in aktivnosti za LGBT osebe 50+ bi bilo smiselno razviti v Sloveniji?

Družabne aktivnosti za LGBT osebe 50+ je izbralo 57 % respondentk_ov, pogovorne večere 41 %, lokale za LGBT osebe 50+ 39 %. Enak odstotek jih je podprlo idejo specializiranega doma za LGBT starejše, 37 % respondentk_ov si želi kulturnih večerov za LGBT osebe 50+, 35 % spletno stran z informacijami za LGBT osebe 50+, 34 % skupnostne prostore za LGBT osebe 50+ itn.

Zanimalo nas je še, katerih aktivnosti bi se vprašane_i tudi same_i udeležile_i. Na voljo je bilo več odgovorov.

Graf 13: Katerih aktivnosti za LGBT osebe 50+ bi se sami udeležili?

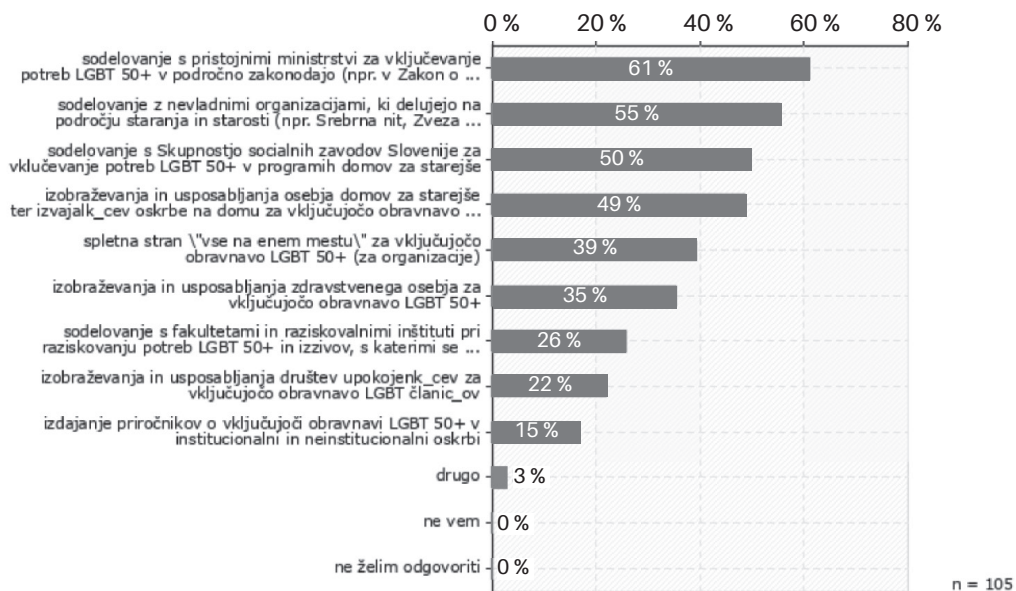
Natanko polovica (50 %) respondentk_ov bi obiskala lokal za LGBT osebe 50+, 44 % bi jih prišlo na družabno ali zabavno aktivnost za LGBT starejše, 43 % bi se družilo na kulturnih večerih, 38 % bi jih prišlo na pogovorni večer, 33 % bi jih obiskovalo splošne izobraževalne aktivnosti, npr. jezikovni tečaj ali plesni tečaj, enak odstotek pa bi starost preživljalo v specializiranem domu za LGBT starejše, 30 % vprašanih bi prišlo na tematsko zabavo za LGBT osebe 50+.

Četrti sklop: sistemska raven

Namen anketnega vprašalnika je bil tudi preveriti, kakšna pričakovanja imajo LGBT osebe 50+ do aktivnosti civilne družbe, ki bi prinesle sistemske in strukturne spremembe, oziroma katere prilagoditve bi podpirne socialne sisteme države izboljšale in jih naredile bolj vključujoče.

Vprašanje je bilo: »Katere sistemske programe, projekte in aktivnosti za LGBT 50+ bi bilo po vašem mnenju dobro razviti pri nas?« Možno je bilo izbrati več odgovorov.

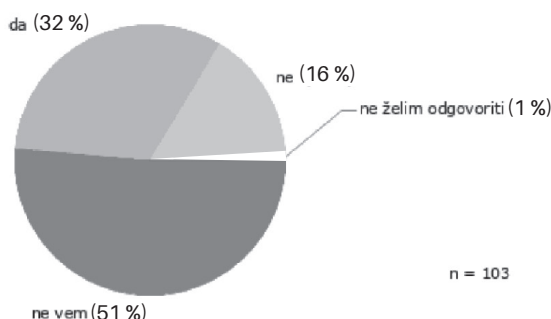
Graf 14: Aktivnosti za doseganje sistemskih sprememb.

Da bi bilo treba stopiti v stik z vlado in delati sistemsko na bolj vključujoči zakonodaji, je menilo 61 % respondentk_ov, 55 % jih je menilo, da se je treba začeti povezovati z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo na splošno s starostjo in starimi, 50 % jih je ocenilo, da bi se bilo dobro povezati s Skupnostjo socialnih zavodov Slovenije, osrednjo organizacijo, ki povezuje domove za starejše in druge socialnovarstvene zavode pri nas. Skoraj polovica respondentk_ov (49 %) je ocenila, da bi bilo treba začeti izobraževati osebje v domovih za starejše, 39 % pa, da bi potrebovale_i spletno stran »vse na enem mestu«, kjer bi se različne organizacije lahko informirale o potrebah LGBT oseb 50+. Petintrideset odstotkov sodelujočih v spletni anketi je izbralo odgovor, da je treba začeti usposabljanja za zdravstveno osebje.

Na koncu nas je zanimalo še, koliko od sodelujočih v spletni anketi bi aktivno sodelovalo pri pripravah in izvedbah aktivnosti za LGBT osebe 50+.

Graf 15: Aktivno sodelovanje pri pripravah in izvedbi aktivnosti za LGBT osebe 50+.

Približno tretjina respondentk_ov (32 %) bi se aktivno vključila v pripravo aktivnosti, projektov in programov, 16 % si aktivne vključitve ne želi. Večina (51 %) je izbrala odgovor »ne vem«.

Odprto vprašanje

Zadnje vprašanje je bilo odprto. Zanimalo nas je, ali nam želijo še kaj sporočiti. Na splošno je bilo iz odgovorov zaznati, da so respondentke_i izražale_i podporo programom, projektom in aktivnostim za LGBT starejše.

Treba je nasloviti to tematiko. Mlajši so manj obremenjeni. Rastejo v bolj odprti družbi, kjer je več govora o teh temah. Starejši ostajamo s svojimi strahovi, osamljenostjo, diskriminacijo.

Karkoli boste storili oz. spremenili, bo na bolje in osnova za mlajše generacije, če je že za nas prepozno.

Bistven problem je mešanje generacij. Torej tako, kot je pomembno, da me skupnost ne diskriminira kot LGBT osebe, je pomembno tudi, da me kot starejšega geja družba ne izloči zgolj zaradi starosti.

Po svoje mi paše in me sili v večjo aktivnost to, da se družim več z mlajšimi znotraj LGBTQ scene, mogoče tako ohranjam večjo dinamičnost in prilagodljivost. Po drugi strani pa, ja, je fajn, če je kak prostor tudi za nas »starejše«.

Živimo v 21. stoletju. Razlik sploh ne bi smelo biti, a žal so. Vsekakor pa je treba za vse osebe nad 50 poskrbeti enako dobro, ne samo za LGBT 50+.

Sodelujoče_i so imele_i tudi zelo konkretne ideje, kako se lotiti tematike LGBT starejših v Sloveniji.

Za začetek bi bilo dobro vzpostaviti vsaj Facebook stran in dejavnosti na širšem območju Slovenije!

Nekatere_i pa so oddale_i kompleksnejše razmisleke.

Odlična pobuda. Treba pa jo je razvijati po korakih: usposabljanje in osveščanje, vzpostavitev skupnostnih projektov in prostorov, razvoj socialnih programov, sprememba zakonodaje.

Proces ozaveščanja o LGBT je proces preseganja medgeneracijskih razlik, torej dolgotrajen, vezan na splošno dožemanje demokracije in sobivanja vsega z vsemi. Magične formule ni. Osebnostno bi dal poudarek vsaki obliki informiranja javnosti prek vseh komunikacijskih oblik. Zdi se mi pomembno vzpostaviti institucijo svetovanja, ki bi bila uporabna v primeru krize LGBT oseb. Mislim, da so doseženi rezultati v Sloveniji vredni zavidanja širše svetovne skupnosti, torej ne gre preveč jamrati, temveč postopno graditi zavedanje, da LGBT osebe obstajajo in da imajo enake dolžnosti in pravice kot vsi drugi člani skupnosti.

Kar zadeva tematiko staranja, je vprašanje, ali je smiselno zastaviti kakršnokoli politiko za zelo variabilno skupino 50+, sploh v današnjih časih, ko smo ljudje poklicno in tudi drugače aktivni pozno v šestdeseta leta. Petdesetletnik_ca ima verjetneje več skupnega s sedemintridesetletnikom_co kot z nekom pri 70 letih. Aktivnosti pa so seveda vedno dobrodošle, prav tako delo na področju izobraževanja in usposabljanja delavcev na področju zdravstva, nege, socialnega varstva itd. Kakršenkoli napredek bo velik korak naprej.

V naslednjih letih bo vedno več starostnikov 50+ in 60+, ki so svoja aktivna leta preživeli drugače kot generacije pred njimi (torej kot odprti geji), ki se zavedajo svojih pravic in jim jih bo treba zagotavljati. Zato so ozaveščanje osebja v domovih, zdravstvenih ustanovah ipd., zagotavljanje prostorov za druženja za to populacijo ter ostali predlogi za LGBT 50+ zelo koristni.

Med odgovori na odprto vprašanje je bilo tudi nekaj pomislekov o smiselnosti razvijanja tako specializiranih programov.

Samoorganizacija in podpora samoorganizaciji bi bili najboljši. Razvijanje programov in storitev za druge včasih ne deluje, čeprav je dobronamerna.

Da se čim bolj ogibamo izrazom, ki so del hetero- ali homonormativnega diskurza. Na primer: v tej anketi se omenja specializirane domove za starejše. Pri tem gre za dvorezen meč, saj se lahko v sistem s tem zapiše, da je LGBT+ skupnost, skupnost s posebnimi potrebami ali pa z izzivi v identiteti ali načinih življenja. Pri tem obstaja še nevarnost, da se unificira ljudi, ki se čutijo povezani z LGBT+ tematiko, torej, da je en postopek za vse LGBT+, in se daje pri obravnavi in sobivanju prednost spolni usmeritvi ali spolni identiteti pred tem, da gre za osebo z dostojanstvom, ki se recimo rada ukvarja z risanjem.

Na misel mi je prišlo, da posebni domovi starejših za LGBT morda niso najboljša skupnost, ker bi delovali kot geto. Morda bolje delati v smeri izobraževanja delavcev v domovih, društev upokojencev ... Ali pa da so morda na voljo taki delno specializirani domovi (tudi soseske varovanih stanovanj), a ne z izključno LGBT populacijo, ampak mešani, da so integrirani v skupnost, ne izolirani od drugih.

Čeprav se strinjam z začetno idejo vključevanja generacije 50+ v (normalno?) življenje, me skrbi, da bomo naredili le eno novo zvrst geta. Mislim, da bi nam cilj moral biti združevanje vseh generacij, ne pa ustvarjanje še ene nove LGBT skupine, ki bo obstajala izolirana od vseh drugih (ali, kar se bo verjetno dogajalo, skregana z vsemi drugimi).

LGBT se med mlajšimi ne posveča osebnoštnim vprašanjem, ki bi mladini pomagala razviti kvalitetne medosebne (prijateljske ali partnerske) odnose, zato ta fun generacija ostane sama, ko izgubi »lepotni šarm«. Namesto tega bojuje (namišljen) razredni boj proti neenakosti. Mi sami sebi (med seboj) smo si večji sovražnik kot kak sovražnik iz okolja. V vseh programih delajte več v smislu osebne rasti. Toliko hinavščine, zavisti, promiskuitete itd., kot je med geji, ni v nobeni drugi družbeni skupini. Ljudje nas zato ne marajo, ne zaradi spolne orientiranosti kot take. Sam osebno si želim bolj poglobljenega pristopa.

Ne bi želel, da segmentacija pogloblja ne vključenost vseh.

Nekdo je zapisal misel, ki lahko pomeni zanimiv obrat v paradigmi skrbstvenih programov za LGBT starejše in skupin, ki jih razumemo kot ranljive.

Občutek imam, da se nas obravnava zgolj kot ljudi s potrebami in ne tudi s potencialom.

Odgovori mlajših

Kot je bilo poudarjeno na začetku, je bila spletna anketa osredotočena na LGBT populacijo, starejšo od 45 let. Mlajšim vprašanja niso bila dosegljiva, smo jim pa namenile_i eno odprto vprašanje, saj smo želele_i izvedeti, kako mlajše_i razmišljajo o starosti in staranju.

Ena večjih stisk, ki jih občasno doživljam kot samska, relativno asocialna oseba, je strah, da bom ostala sama in umrla brez obiskov v domu za starejše, kjer bom seveda prezrta, nevidna, neslišana ali celo zatirana. Ko

sem bila na Nizozemskem, sem videla čudovit program Roza ključ, Pink passkey, kjer naslavljajo prav to nevidnost.

Več zgodb o LGBT in staranju in vidnost starejših (parov). S tem ne mislim samo na »aktiviste«, ampak na pare, ki živijo »običajnejša življenja«, kakorkoli x-normativno se to sliši. Osebnostno si pri tej starosti želim stabilnega partnerstva, zato želim videti zglede in pozitivne primere gejevskih parov. Večina dosedanjih izkušenj s starejšimi je iz dating omrežij, kjer živijo s »fun-om« napolnjena življenja, ki pa je pri nekaterih samo kompenzacija za čustveno praznino in osamljenost. Torej, neke realne zgodbe o tem, da se po 45, 50 ne zgodi ne socialna ne biološka smrt.

Ful je pomembno, da se začne govoriti o jeziku, ki ga LGBT organizacije uporabljamo, ko govorimo s starejšimi osebami in o njih. In to, kakšen jezik rabijo, je treba izvedeti od njih. Upam, da je to vključeno v anketo, ker jih ne želimo odtujevati, ampak če ne vemo, kako govorijo o sebi, jih težko dosežemo, kar pa je ful pomembno, ker so del naše skupnosti.

Lahko bi se kje kdaj izvajal kak program ali druženje za starejše LGBT osebe, kot se za mlajše dogaja v okviru Legibitre, ali kaj podobnega.

Sklepno razmišljanje

Ker je na anketni vprašalnik o potrebah in izzivih LGBT oseb 50+ v Sloveniji odgovorilo razmeroma veliko respondentk_ov (163), lahko kljub temu, da anketa ni reprezentativna, raziskovalke_ci z dovoljšno mero gotovosti potrdimo, da v Sloveniji potreba po programih, projektih in aktivnostih za LGBT starejše obstaja.

Rezultati spletne ankete so pokazali, da se LGBT osebe 50+, ki so sodelovale v raziskavi, najpogosteje srečujejo z zdravstvenimi težavami, pomanjkanjem prostorov za druženje, osamljenostjo in socialno izolacijo ter prepuščenostjo samim sebi. Problem sta tudi homofobija in transfobija v družbi. S težavami se najpogosteje spoprijemajo same, podporo poiščejo v partnerstvu ali pri prijateljih.

Z dosedanjo ponudbo aktivnosti v LGBT skupnosti se ne počutijo nagovorjene in vključene. Iz rezultatov spletne ankete izhaja, da je potreba predvsem po družabnih aktivnostih za LGBT osebe 50+, lokalih zanje, podpirajo pa tudi idejo o specializiranem domu za LGBT starejše.

Respondentke_i so potrdile_i tudi potrebo po sistemskih spremembah na področju oskrbe LGBT starejših. Zdi se jim, da je treba stopiti v stik z vlado in si sistemsko prizadevati za bolj vključujočo zakonodajo, začeti se je treba povezovati z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo na splošno s starostjo in starimi. Podpirajo tudi izobraževanje osebja v domovih za starejše in zdravstvenih delavk_cev ter idejo o spletni strani »vse na enem mestu«, kjer bi se različne organizacije lahko informirale o potrebah LGBT oseb 50+. Spletna anketa je pokazala, da bi tretjina sodelujočih v raziskavi aktivno sodelovala pri pripravah in izvajanju programov, projektov in aktivnosti za LGBT osebe 50+.

Odgovori na odprta vprašanja nakazujejo na raznovrstnost populacije LGBT starejših. Nekateri_i respondentke_i specializirane programe, projekte in dejavnosti podpirajo, ker se jim zdijo potrebni in smiselni. Pri tem so opozorile_i tudi na nevarnost pokroviteljskega odnosa in na to, da je dobro

starejše obravnavati kot osebe s potencialom, ne zgolj kot pomoči potrebne. Navedle_i so tudi zelo konkretne predloge, kaj bi bilo dobro organizirati. Drugim respondentkam_om se takšne aktivnosti ne zdijo potrebne, saj naj bi povzročile dodatno stigmatizacijo in getoizacijo.

Glede na majhno število raziskav ter na kompleksnost in raznovrstnost populacije LGBT starejših oseb, njihovih potreb, izzivov in potencialov bi bilo v prihodnje zelo smiselno nadaljevati raziskovanje vsakdanjega življenja te manjšine znotraj manjšine.

Viri

Maljevac, S., & Gračanin, E. (2014). *Istospolno usmerjeni starejši odrasli v Mestni občini Ljubljana* (Interno gradivo). Ljubljana: Društvo kulturno, informacijsko in svetovalno središče Legebitra.

Perform2Reform (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2022 s <https://perform2reform.org/sl/what/is-lgbt/>

Slovenski medoti (2022). Pridobljeno 30. 3. 2022 s <https://medoti.si/novi/bears-reunited-party>